NOG IETS OMTRENT SURINAAMSCHE PLANTAGE-LEENINGEN

DOOR

C. K. KESLER

In een artikel „West-Indische Plantageleeningen” in de „Bijdragen en Mededeelingen” van het Historisch Genootschap vermeldt Dr. W. W. van der Meulen, dat er meer dan honderd van zulke leeningen bekend zijn en, dat er wellicht meer gesloten zijn en voegt hierbij, dat onder de papieren van verscheidene families daaromtrent nog wel meer zal te vinden zijn. Dat dit inderdaad het geval is, blijkt uit de hierbij gevoegde reproductie ¹⁾ van een obligatie van zulk een leening uit het jaar 1765. De Heer Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm, Oud-Gouvernements-Secretaris van Suriname, trof deze onder zijn familie-documenten aan en was zoo welwillend, haar voor de „West-Indische Gids” af te staan.

De negotiatie, waarop dit stuk betrekking heeft, dateert van 1 Mei 1765 en behoort dus tot de oudste groep. Zooals bekend is, kwam de eerste leening ten behoeve van Surinaamsche plantages in Mei 1753 tot stand door de bemoeiingen van den Amsterdamschen bankier en burgemeester W. G. Deutz, ten bedrage van f 1.000.000. Later werden er wel negotiaties gesloten tot nog hoogere bedragen, enkele zelfs van meer dan f 2.000.000. Die, waarop deze obligatie betrekking heeft, werd vastgesteld op een bedrag van honderd à honderdvijftig duizend gulden, dus belangrijk minder. Of dit kapitaal geheel volteekend is en of er ook obligaties tot een minder bedrag dan f 1000 zijn uitgegeven, heb ik niet kunnen opsporen; het komt mij

¹⁾ Alleen de derde bladzijde gereproduceerd. En twee coupons.

voor, dat het eerste niet onmiddellijk het geval geweest is en daar het gestorte bedrag op het stuk met de pen is ingevuld, zal dit wel niet tot f 1000 alleen beperkt geweest zijn. Op de coupons staat echter dit bedrag wel gedrukt.

De „Conditien en Voorwaardens”, waarop het kapitaal door verschillende particulieren verstrekt werd, waren ongeveer gelijk aan die van de meeste negotiaties uit de 18e eeuw.

Er zou geld worden verschaft, als 1e hypotheek op plantages door tusschenkomst van het Hof van Politie, en wel tot een bedrag, dat niet hooger mocht zijn, dan de helft van de getaxeerde waarde, tegen 6 % 's-jaars en voor den tijd van 20 jaar. De eerste tien jaar hadden de geldnemers alleen rente te betalen, daarna moest elk jaar 10 % van het voorgesloten kapitaal afgelost worden.

De producten der verhypothekeerde plantages moesten uitsluitend geconsigneerd worden aan den Directeur der negotiatie, Nicolaas Brant, te Amsterdam; deze had te zorgen voor assurantie en voor den verkoop. Na aftrek van verschenen interest van het verschaft kapitaal, provisie en onkosten, was het netto provenu ter beschikking van den betrokken plantage-eigenaar. Ingeval deze van het bepaalde, omtrent consignatie van zijn product, afweek, was het geheele bedrag van de hypotheek met de verschenen interest onmiddellijk opvorderbaar.

Ingeval een plantage reeds met hypotheek bezwaard was, zou deze eerst moeten worden afgelost uit de verstrekte gelden.

Om de twee of drie jaar zou de plantage op kosten van den geldnemer opnieuw getaxeerd worden door één of twee, door de geldschietters, gemachtigden. Deze laatsten hadden tevens toe te zien, dat de bepaling omtrent de consignatie niet overtreden werd. De kosten van deze hertaxatie en van de verdere bemoeiingen der gemachtigden mochten niet meer dan $\frac{1}{2}$ % van het bedrag der hypotheek bedragen.

De acte van oprichting der negotiatie werd gepasseerd ten kantore van den Amsterdamschen notaris P. de Wilde. Op het Gemeente-Archief, waar de minuten der acten

van dezen notaris berusten. trof ik de oorspronkelijke acte van oprichting niet aan, wel andere, die op deze negotiatie betrekking hebben. Op 31 December 1771, b.v. compareerden voor den genoemden notaris „de Heer Nicolaas Brant, in zijn privé en als Directeur van een negotiatie ten Lasten van Planters in de Colonie Surinamen, opgericht primo May 1765 ten eenre, en de Heer Cornelis Buys van Keulen, ten anderen zijde”. De laatste werd bij deze acte, door Nicolaas Brant, „vermits deszelfs swakke Lighaamsgestalte,” gemachtigd, om als compagnon „ter algemeenen nutte en welslagen van voorschreevene zijne negotiatie” op te treden, welke overeenkomst „door een groot gedeelte der Intressanten, Geldschietters in deze negotiatie was geaprobeerd.”

Blijkbaar gingen de zaken van deze negotiatie, evenals die van andere trouwens, niet naar wensch. Herhaaldelijk ontmoet men in het notarieel archief protesten van non-acceptatie of non-betaling van in Suriname afgegeven wissels, vaak belangrijke bedragen betreffende. Zoo vond ik op 17 Augustus 1770 een protest van wissels van Salomon Lijnslager in Suriname op Jan van de Poll Harmsz., door den nemer, Louis Richard, geëndosseerd aan Nicolaas Brant, loopende over bedragen van f 3650, f 3000, f 2500 en f 2100. Jan van de Poll Harmsz. weigerde acceptatie dezer wissels volgens de protest-acte „omreden, dat hij met Trekker geene Particuliere Correspondentie had.” Op dezelfde wijze weigerden Jan en Th. van Marselis acceptatie en betaling van een wissel van Mosseh Henriquez, door Saml. Uz. d’Avilar geëndosseerd aan N. Brant of order, „omdat den Trekker bij hun onbekend was”. Dergelijke acten komen herhaaldelijk voor; trouwens, het is bekend, dat juist in dien tijd heel wat met wissels in Suriname geknoeid werd.

Bepaalde feiten, waardoor deze negotiatie, evenals vele andere een mislukking geworden is, heb ik niet kunnen vinden. Dat het kapitaal slechts geleidelijk gefourneerd werd, wordt waarschijnlijk, doordat in latere jaren, dan dat van de oprichting der negotiatie nog obligaties geregistreerd werden. Zoo b.v. 2 Mei 1771 en 26 Mei 1772, en wel:

9 obligaties ten name van Mr. Jan Cornelis Rademacher,

1 obligatie ten name van Dirk de Bak,

2 obligaties in blanco,

1 obligatie ten name van Ferd. Baron de Geyen en Vrouwe Alida Agnes de Fays.

Blijkens een aantekening op de hierbijgevoegde obligatie werd tot 1 Mei 1770 de interest geregeld betaald; toen werden nieuwe coupons verstrekt voor de volgende vier jaar, dus tot Mei 1774, die vermoedelijk ook betaald werden. Daarna gingen de zaken blijkbaar verkeerd. De coupon van 1775 is waarschijnlijk nog betaald, die van '76 slechts voor $\frac{1}{3}$ en daarna bleef rentebetaling geheel achterwege.

In 1843 werd door de bankiersfirma Jos. Mendes da Costa te Amsterdam een onderzoek ingesteld, hoe het met deze negotiatie stond. In een particulier briefje bericht deze daaromtrent: „Op genoemde Obligatiën is sedert dien tijd (het is niet na te gaan, hoe lang. K.) niets betaald geworden, zoodat dezelve, althans nu, volstrekt geene waarde hebben.”

„Althans nu”, — d. i. 27 April 1843. De bankiers laten echter in het midden, of zij nog ooit iets waard zullen worden, want zij voegen erbij: „Ik zal zorg dragen, zoo er nog vroeg of laat daaromtrent iets mogt geannonceerd worden, UEd. daarvan te verwittigen.” Zouden het altijd vergeelde familiepapieren, niet meer dan herinneringen aan Suriname's achteruitgang blijven? Of zal in de laatste binnen kort een gunstige keer komen?

[illegible]

ters iets van bet aan hen te verfrischen. Opzigt zal moeten worden gezeten, dan het geene daar van, na aflossing van dezelve verbanden of bezwaarlijken, overblijfselen zal, en zullen de gezogde hypochondrieken moeten inbeuden een speciaal en onderoordeelschtoe audijstijf van de verzuysers op de Secretarissen in de Colonie, dat zy na dato van dat Declaratie geen andere verbanden zullen admitteren of registreren, dan met kennis en vooreenten van den Directeur, die daar inne niet verder zal moeten oogenleeten, dan uitterlijk tot de beklif der waarden van de Plantatie toe.

XL

De Planters willen nu meden een alle twee drie Jaaren naar Plantagie af weeten te rijken, den, des geroepende, den slaat derzelve, Christelyk aan, in die Acten over te zenden. En op dat pilsen ter geeder trouwe mag gaan, refereren zy de Gidschiffen, omme een d' twee perloren van baarenteigen, gelyc op kaffen van de Planters. En te fluten, om in laar naam op alle, en dus ook wogens de verandering, als de getrouwe afzending der Producten opt te slaan, en derwogens met den Directeur te corresponderen, oer welke kosten (die niet boven een half percent van de opgenomen Somme Jaarlyks zullen moeten) de Gidschepners nu redelykelyc zullen kunnen aetorden.

XII.

Des Directeur van dit Fonds in den tyd dat zyn gepassioneerde, en onwedersteekelyk geaffecteerde, selfs met mogt van substitutie, ad notandum, ad lites, en in cas de Planters in gebreken bleeken aan alle de verschiftenen Condition te voldoen. Prodro, nu de Planters in de Gemeenten te verkopen, epy deselve anders te dwyleren dan hier toe is gepassioneerd, onder welke bekingen met mogt zyn, aanfonds te dan hun verschifte op te eyschen met de Interfren van dien, en by Exccute aan haar Plantagen, Persoenen, en andere goede nitzegende Guederen en Effecten, netens de kisten daar omme te doen, te verbaalen, te wyle veranderheid in de byspetiken niet werden geinveerd.

XIII.

En ten einde een ieder van de Geldgevers egaal recht hebben zal, zal gemelde NICOLAAS BRANT (aan wien het maaken van de nodige schikking overgelaten werd) syn gequalificeert de voorsz. penningen op te neemen, en daar voor na ontvangst der voorsz. Hypotheek-tien, inqualiteit als Directeur, Obligatien nit te geven.

XIV.

Eindelijk, dat zoo ras al het in dezen gemelde afgesloten ende de byspatentatie alhier gearrceerde, ten twee Commissarissen by meerderheid van stemmen zullen worden verkoren, in wiens plaatsen by afterwa andersz gemineerd zullen worden, aan wien NICOLAAS BRANT of wyne Succesoren, niet alleen zal of zullen verlenen vijfde, des verzegt van alle de byspatentatie en verdere documenten, maar ook alle Jaaren gelowden wyl, aan derzelver directie, en dus zoo van de ensciftenne Producten, als de daar niet betaalde Interessen, in de maand Januari te moeten doen behoorlyk verantwoording.

N° 153 Ik ondergeschreeven NICOLAAS BRANT, bekenne in de voorenstaande myne qua-

liteit ontvangen te hebben uit handen van

de Somme van *du m. en qu.* = voor het aandeel van
in voorgemelde Negotiatie.

zu *insfeldam den Ersten May 1765.*

voor het aandeel van
Victor Buan
-65.

Wm. H. Miller

Coupon N°. 453. - Betaalbaar Pmo. May 1776. met f 60:- Holl. Ct.

Op den Eersten May 1776. zal aan Toonder deezes, ten Comptoire van Nicolaas Brant, binnen Amsterdam, werden betaald *Seftig Guldens* Hollands Courant, voor een Jaar Intrest van f 1000:- Capitaal, aan hem ingevolge zyn Obligatie No. 453. als Directeur der Negotiatie Ao. 1764. opgerecht, ten behoeyen van *Planters in de Colonie van Suriname* verstrekt.

Op betaald 24de Febr. 1776. F. J. J. G. J. Nicolaas Brant

Coupon N°. 453. - Betaalbaar Pmo. May 1777. met f 60:- Holl. Ct.

Op den Eersten May 1777. zal aan Toonder deezes, ten Comptoire van Nicolaas Brant, binnen Amsterdam, werden betaald *Seftig Guldens* Hollands Courant, voor een Jaar Intrest van f 1000:- Capitaal, aan hem ingevolge zyn Obligatie No. 453. als Directeur der Negotiatie Ao. 1764. opgerecht, ten behoeve van *Planters in de Colonie van Suriname* verstrekt.

Nicolaas Brant